

ARAŞTIRMA / RESEARCH

Öğrenci Hemşirelerin Duygusal Zekâ ve Sosyotropi-Otonomi Kişilik Özellikleri ile Psikolojik Dayanıklılıkları Arasındaki İlişki

The Relationship between the Emotional Intelligence and Sociotropy-Autonomy Personality Traits of Nursing Students and Their Resilience

Ayşe BÜYÜKBAYRAM, Öğr. Gör., Leyla BAYSAN ARABACI, Doç. Dr., Gülsenay TAŞ, Arş. Gör., Damla VAROL, Öğr. Hem.

İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü

Kabul tarihi/Accepted: 22.09.2016

İletişim/Correspondence:

Ayşe BÜYÜKBAYRAM, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği ABD, Balatçık Kampüsü Çiğli – İZMİR

E-posta: abayram35@gmail.com

Bu araştırma; 13-15 Mayıs 2014 tarihleri arasında 7. TSK Ulusal Hemşirelik Kongresi'nde poster bildirisi olarak sunulmuştur.

Özet

Amaç: Çalışmanın amacı, öğrenci hemşirelerin duygusal zekâ becerilerinin ve sosyotropi-otonomi kişilik özelliklerinin psikolojik dayanıklılıkları üzerine etkisini incelemektir. **Gereç ve Yöntem:** Tanımlayıcı tipteki araştırma, 2014 Mart ayı içerisinde bir üniversitenin hemşirelik bölümünün birinci, ikinci ve üçüncü sınıflarında öğrenim gören (N=433) ve araştırmaya katılmayı kabul eden 260 öğrenciyle yürütülmüş ve verilerin değerlendirilmesi 179 anket üzerinden yapılmıştır. Veri toplamak için Tanıtıcı Bilgi Formu (TBF) ve üç ölçek [*Duygusal Zeka Ölçeği (Bar-On-EQ)*, *Sosyotropi Otonomi Ölçeği (SOSOTÖ)*, *Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği (PDÖ)*] kullanılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistikler ve lineer regresyon analizi kullanılmıştır. **Bulgular:** Öğrenci hemşirelerin %79.9'u kadın ve yaş ortalamaları 19.92±1.23'dir. Öğrencilerin sosyotropi puan ortalaması 62.04±17.24, otonomi puan ortalaması 68.61±18.39, duygusal zeka toplam puan ortalaması 225.85±26.10, psikolojik dayanıklılık ölçeği toplam puan ortalaması ise 120.53±18.65 olarak bulunmuştur. Öğrencilerin psikolojik dayanıklılıkları ile hem *otonomi kişilik* özellikleri ve hem de duygusal zekânın alt boyutları [*kişisel farkındalık (bağımsızlık)*, *uyumluluk (gerçekçilik, esneklik)*, *stres yönetimi (dürtü kontrolü)* becerileri] arasında istatistiksel olarak önemli düzeyde doğru orantılı bir ilişki olduğu ($p<.01$, $p<.05$) ve özellikle esneklik ve kendini gerçekleştirme becerilerinin psikolojik dayanıklılık konusunda yordayıcı bir etkisinin olduğu bulunmuştur. **Sonuç:** Öğrenci hemşirelerin daha çok otonomik kişilik özelliği gösterdiği, psikolojik dayanıklılıklarının artması için duygusal zekâ becerilerinin geliştirmenin önemli olduğu ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Psikolojik Dayanıklılık, Duygusal Zekâ, Sosyotropi Kişilik, Otonomik Kişilik, Öğrenci Hemşire.

Abstract

Objective: The aim of this study is to examine the effect of the emotional intelligence and sociotropy-autonomy personality traits of nursing students on their resilience. **Material and Method:** This descriptive study was conducted with 260 volunteer nursing students out of 433 students who were in the first, second and third class of nursing education of a university in March, 2014; data analysis was conducted with 179 surveys. Data were collected with Introductory Information Form (IIF) which was developed by the researchers and with three scales [*Emotional Intelligence Scale (Bar-On EQ)*, *Sociotropy Autonomy Scale (SAS)* and *Resilience Scale (RS)*]. The descriptive statistics and linear regression analyses were used in order to statistically analyze the data. **Findings:** The %79.9 of the nursing students were female and their mean age was 19.92±1.23 years. The mean sociotropy score of students was 62.04±17.24, the mean autonomy score of them was 68.61±18.39, the mean total emotional intelligence score of them was 225.85±26.10, and the mean total resilience score of them was 120.53±18.65. There was a statistically significant and directly proportional relationship between the resilience of students and *autonomic personality* features and subdimensions of emotional intelligence ('personal awareness' (*independency*), 'compatibility' (*realism, flexibility*) and stress management (*control of impulse*) skills) ($p<.01$, $p<.05$; respectively) and especially, there was found a predictive impact on resilience of flexibility and self-realization skills. **Conclusion:** It is concluded that nursing students show mostly autonomic personality trait and it is important to develop their emotional intelligence skills in order to increase their resilience.

Keywords: Resilience, Emotional Intelligence, Sociotropy Personality, Autonomic Personality, Nursing Student.

Giriş

Kişilik, bireylerin düşünce, duygu ve davranış gibi psikolojik tepkilerindeki farklılıkları belirleyen, sadece yaşanan an, içinde bulunulan biyolojik durum veya sosyal ortam ile açıklanamayan, biçimde süreklilik gösteren özellikler ve eğilimlerdir (Taymur & Türkçapar, 2012). Birçok kuram tarafından farklı şekillerde tanımlanan kişilik, Beck'in bilişsel kuramına göre, "sosyotropi" ve "otonomi" olmak üzere iki boyutta incelenmiştir. Buna göre, sosyotropi (sosyal aidiyet), bireyin diğerleri ile pozitif etkileşim gösterebilme özelliği olarak tanımlanmaktadır (Kaya, Atabek Aşti, Acaroğlu, Erol & Savcı, 2006). Yüksek sosyotropi özelliği gösteren kişiler için, diğer insanlardan onay almak çok önemlidir. Bu bireylerin olumlu kendilik imgelerini sürdürürebilmeleri, kendileri için önemli olan kişiler tarafından onaylanmalarına, sevlmelerine, sayılmalarına, önemsenmelerine bağlıdır (Kaya vd., 2006). Otonomi ise; bireyin bağımsızlığını, kişisel haklarını koruyabilme ve artırabilme özelliği olarak tanımlanmaktadır. Bu kişilik özelliği yüksek olan bireylerin, kendi aktivitelerini yönlendirmekten, hedeflerine ulaşmaktan, çevrelerinde olup bitenleri kontrol etmekten ve başarılı olmaktan mutluluk duydukları belirtilmiştir (Kaya vd., 2006; Baysan Arabacı, Akın Korhan, Yurdakul & Şimşek, 2014).

İnsanın özgür düşünüp karar verme yetisini eyleme geçirme, bağımsız davranma gücü olan otonomi bununla birlikte, bir bireyin karar verme ve kararlarını uygulamaya geçirmede özerk olması gerektiğini savunur. Bu bağlamda hemşirelikte otonomi, hasta bakımı için gerekli olan kararları verebilmek ve mesleki uygulamalarda bağımsız olarak hareket edebilmek için gerekli ve önemlidir (Kaya vd., 2006; Baysan Arabacı vd., 2014). Çünkü bu özellikler, hemşirenin stresli durumlarda umutsuzluğa kapılmadan ve kontrollünü kaybetmeden sorunla baş edebilmesini, zor durumlar karşısında karar verebilmesini, olumlu kişilerarası ilişkiler kurmasını olanaklı kılmaktadır. Söz konusu bu yetilerin gerçekleşmesine bireyin kişilik özelliği kadar duygusal zeka becerileri de etkilidir (Augusto Landa, López-Zafra, Berrios Martos & Aguilar-Luzón, 2007; Gülerüz, Güney, Eren & Aşan 2008; Lee & Lee, 2008; Metz & Morrell, 2008; Büyükbayram & Gürkan, 2014; Güngörmüş, Okanlı & Kocabeyoğlu 2015).

Duygusal zekâ, "bireyin çevresinden gelen baskı ve taleplerle başarılı bir şekilde baş edebilmesinde bireye yardımcı olan kişisel, duygusal ve sosyal yeterlilik ve beceriler dizisidir" (Bar-On, Brown, Kirkcaldy & Thome, 2000; Acar, 2001; Büyükbayram & Gürkan, 2014). Bu beceriler, bireyin kendisini ve diğerlerini anlamasını, kendi ve çevresindeki diğer insanların duygularının farkında olmasını, kişilerle olumlu ilişkiler kurmasını, problemleri durumlarda esnek, gerçekçi ve etkin çözümlerle sonuca ulaşmasını, o anda içinde bulunduğu çevreye uyum sağlayıp sorunlarla baş edebilmesini sağlayan yeteneklerden oluşur. Sonradan da geliştirilebilen bu beceriler, (Bar-On vd., 2000; Acar, 2001; Büyükbayram & Gürkan, 2014) kişilerin çevresel uyum gücünü artırarak; psikolojik dayanıklılıklarının gelişmesini, zor durumlara baş edebilme becerilerini ve yaşamdan zevk almalarını etkilemektedir (Tugade, Fredrickson & Barrett Feldman, 2004; Gillespie, Chaboyer, Wallis & Grimbeek, 2007; McAllister & Lowe, 2011; Metz & Morrell, 2008; Armstrong, Galligan & Critchley, 2011).

Psikolojik dayanıklılık ise, bir travma, tehdit, trajedi veya ailesel/ilişkisel sıkıntılar, ciddi sağlık problemleri, işyeri

ve parasal sorunlar gibi önemli stres kaynaklarına karşı, kişinin uyum sağlama süreci, kendisini toparlama gücü ve değişimin ya da felâketlerin başarılı biçimde üstesinden gelme yeteneğidir (Öz & Bahadır Yılmaz, 2009; Basım & Çetin, 2011; Güngörmüş vd., 2015). Literatürde psikolojik dayanıklılığın duygusal zekâ becerisinden doğrudan etkilendiği (Tugade vd., 2004; Gillespie vd., 2007; Metz & Morrell, 2008; Armstrong vd., 2011; McAllister & Lowe, 2011; Karreman & Vingerhoets, 2012) ve psikolojik dayanıklılığı yüksek olan bireylerin otonomik kişilik özelliklerine sahip olduğu ifade edilmektedir. Öyle ki, psikolojik dayanıklılığı olan bireylerin davranışları üzerinde daha fazla denetime sahip oldukları, çabalarının daha fazla başarı getireceğine inandıkları, sosyal sorumluluk, sosyal yeterlilik ve bireysel sorumluluklarının daha iyi olduğu, kolaylıkla sorunların üstesinden gelebildikleri belirtilmektedir (Gillespie, Chaboyer & Wallis, 2009; Kararımak & Siviş Çetinkaya, 2011; Basım & Çetin, 2011; Karreman & Vingerhoets, 2012).

Öğrenci hemşireler, üniversitede yaşamının getirdiği ve belki de ilk kez karşılaştıkları ailesel/ilişkisel sıkıntılar, yetersiz olanaklar ve maddi sıkıntılar, güvenli ilişkiler kurmada ve yeni bir sosyal ortama uyum sağlamada zorluklar yaşayabilmektedir (Güngörmüş vd., 2015). Ayrıca okulda ve hastanede ilk kez klinik deneyim yaşamaya, açık ve net olmayan eğitici beklentisi, hastaneye uyum güçlüğü, ilk kez karşılaştıkları zor durumda olan hastalara nasıl yardımcı olacaklarını ve problemlerle nasıl baş edeceklerini bilememe gibi birçok nedenden dolayı çaresizlik, yetersizlik duyguları ve yüksek düzeyde kaygı yaşayabilmektedir (Baysan Arabacı vd., 2014; Güngörmüş vd., 2015). Bu noktada, öğrenci hemşirelerin, özellikle yaşadıkları bu stresli ve zor durumlar karşısında kendi duygularının farkında olmaları, duyguları kontrol edebilmeleri, çabucak toparlanabilmeleri, yeni duruma uyum sağlayabilmeleri ve bireysel ve mesleki otonomilerini farkında olabilmeleri için öğrencilik yıllarında duygusal zeka becerilerinin (Gillespie vd., 2007; McAllister & McKinnon, 2009; Yılmaz Karabulutlu, Yılmaz & Yurttaş, 2011; McCann vd., 2013; Salazar Cuadra & Famadico Ferrer, 2013; Güngörmüş vd., 2015), psikolojik dayanıklılıklarının gelişmesinin (Gillespie vd., 2007; Editorial, 2008; Kararımak & Siviş Çetinkaya, 2011; Güngörmüş vd., 2015) ve otonomilerini kazanmış olmalarının (Kaya vd., 2006; Malak & Üstün, 2011; Partlak Günüşen & Üstün, 2011; Baysan Arabacı vd., 2014) önemli olduğu bildirilmektedir.

Bu özden hareketle, araştırma öğrenci hemşirelerin duygusal zekâ düzeyleri ve sosyotropi-otonomi kişilik özellikleri ile bunların psikolojik dayanıklılıkları arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılmıştır. Bu çalışmanın; Türkiye'de hemşirelik öğrencileri ile yapılan konuyla ilgili sınırlı literatüre katkı sağlayacağı, öğrenci hemşirelerde psikolojik dayanıklılığı artırmak için gerekli olan kişilik özelliklerini ve duygusal zekâ becerilerini ortaya koyarak, bu özelliklerin geliştirilmesine yönelik yapılacak çalışmalara ışık tutacağı düşünülmektedir. Bu amaç doğrultusunda şu sorulara yanıt aranacaktır:

1. Duygusal zekâ becerisi psikolojik dayanıklılık üzerinde etkili midir?
2. Kişilik özellikleri psikolojik dayanıklılık üzerinde etkili midir?

Gereç ve Yöntem

Araştırmanın evreni ve örneklem seçimi

Tanımlayıcı tipte yapılan bu çalışma, 2011 yılında öğrenime başlayan, yeni kurulan bir üniversitenin 2013-2014 eğitim-öğretim yılında Mart ayı içerisinde yapılmıştır. Hemşirelik bölümünün 4. Sınıf öğrencileri olmadığı için, çalışma 1.,2.,3. sınıfta öğrenim gören (N: 433) araştırmaya katılmayı kabul eden, 260 öğrenci ile yürütülmüştür. Evrenin %60.1'ine ulaşılmıştır. Ölçekleri eksik ve yanlış dolduran toplam 81 öğrencinin anketi değerlendirme dışı bırakılarak, verilerin değerlendirilmesi 179 anket üzerinden yapılmıştır.

Veri toplama araçları

Tanıttıcı bilgi formu (TBF)

Öğrenci hemşirelerin sosyo-demografik özelliklerini (*sınıf, cinsiyet, en uzun süre yaşanan yer, kaldığı/yaşadığı yer, aile yapısı, okuduğu bölümü seçmede isteklilik durumu, herhangi bir fiziksel ve/veya ruhsal hastalığın olma durumu, aile üyelerinden herhangi birinde fiziksel ve/veya ruhsal bir hastalık olma durumu, son bir yıl içerisinde travmatik bir olay yaşama durumu*) belirlemek amacıyla araştırmacılar tarafından geliştirilen form on sorudan oluşmaktadır.

Duygusal zekâ ölçeği (Bar-On-EQ-i)

Araştırmada öğrenci hemşirelerin duygusal zekâ yetenekleri, Acar (2001) tarafından Türkçe'ye uyarlama çalışmaları yapılan Bar-On Duygusal zekâ anketi kullanılarak belirlenmiştir. 88 maddeden oluşan Bar-On EQ'i, duygusal zekâ yeteneklerini ölçen tanınmış en iyi ölçektir (Bar-On vd., 2000; Acar, 2001; Büyükbayram & Gürkan, 2014). Bar-On'un duygusal zekâ tanımı "*kişisel farkındalık*", "*kişilerarası ilişkiler*", "*şartlara ve çevreye uyum*", "*stres yönetim unsurları*", "*genel ruh hali*" olmak üzere beş temel/ana boyut ve on beş alt boyuttan oluşmaktadır.

1- *Kişisel Farkındalık Boyutu*: Kişinin kendi iç dünyasını tanıması, tercihlerini yapabilmesi, sahip olduğu kaynakların ve gücün farkında olması anlamına gelmektedir. "*Duygusal Benlik Bilinci*", "*Kararlılık*", "*Kendine Saygı*", "*Kendini Gerçekleştirme*" ve "*Bağımsızlık*" alt boyutlarından oluşmaktadır.

2- *Kişilerarası Beceriler Boyutu*: Kişinin kişilerarası ilişkilerdeki kapasitesi ve faaliyetlerini içermektedir. "*Empati*", "*Kişilerarası İlişki*" ve "*Sosyal Sorumluluk*" alt boyutları vardır.

3- *Şartlara ve Çevreye Uyum Boyutu*: Kişinin çevrenin talepleriyle başa çıkma becerilerini içermektedir. "*Problem Çözme*", "*Gerçeklik*" ve "*Esneklik*" alt boyutlarından oluşmaktadır.

4- *Stres Yönetimi Boyutu*: Kişinin stresle başa çıkma becerilerini içermektedir. "*Strese Dayanıklılık*" ve "*Dürtü Kontrolü*" alt boyutları vardır.

5- *Genel Ruh Hali Boyutu*: Kişinin yaşam hakkındaki memnuniyeti ve yaşama genel bakışını içermektedir. Kişinin iyimser olabilme becerisi ve yaşamdan duyduğu mutluluk bu boyutu oluşturmaktadır. "*Mutluluk ve İyimserlik*" alt boyutlarından oluşmaktadır.

Ölçek 87 ifadeden oluşmaktadır. 88. maddede "*yukarıdaki ifadelere samimi ve doğru şekilde cevap verdim.*" ifadesine "*kesinlikle katılıyorum*" seçeneğinin dışında cevap veren (40) öğrencinin anketleri değerlendirmeye alınmamıştır.

5'li Likert tipi hazırlanan ölçekte "1" *Tamamen katılıyorum* ile "5" *Kesinlikle katılmıyorum* arasında değişmektedir. Acar'ın (2001) çalışmasında ölçeğin toplam iç tutarlık alpha katsayısı .92; temel/ana alt boyutların güvenilirlik katsayıları ise sırasıyla .83, .77, .65, .73 ve .75 bulunmuştur.

Ölçek değerlendirmesinde, duygusal zekâ puan ortalamasının artması, "*kişilerin duygusal zekâ becerilerinin daha çok gelişmiş*" olduğu şeklinde yorumlanmaktadır (Acar, 2001; Büyükbayram & Gürkan, 2014). Ölçeğin bu örneklem için güvenilirlik katsayısı .83 olarak bulunmuştur.

Sosyotropi otonomi ölçeği (SOSOTÖ)

Özgün adı Sociotropy-Autonomy Scale (SAS) olan Sosyotropi-Otonomi Ölçeği (SOSOTÖ), Beck ve arkadaşları tarafından geliştirilmiştir. Ölçeği, Türkçe'ye Şahin ve arkadaşları uyarlamıştır 60 maddelik, iki farklı kişilik özelliğini ölçmeye yönelik olarak oluşturulan bir ölçektir. 30 madde sosyotropi alt ölçeğine, 30 madde otonomi alt ölçeğine aittir. Bir alt ölçekten (30 madde) alınabilecek en yüksek puan 120 puandır.

Sosyotropi alt boyutundan alınan yüksek puanlar yüksek sosyotropi kişilik özelliklerine, otonomi alt boyutundan alınan yüksek puanlar yüksek düzeydeki otonomi özelliklerine işaret etmektedir. Sosyotropi-Otonomi Ölçeğinin faktör analizi sonuçlarına göre, her iki boyut için üçer faktör bulunmuştur. Sosyotropi alt ölçeğinde; *onaylanmama kaygısı, ayrılık kaygısı ve başkalarını memnun etme* faktörleri belirlenmiştir. Otonomi alt ölçeğinde; *kişisel başarı, özgürlük ve yalnızlıktan hoşlanma* faktörleri bulunmuştur. (Güngörmüş vd., 2015; Kaya vd., 2006). Ölçeğin bu örneklem için güvenilirlik katsayısı .83 olduğu bulunmuştur.

Yetişkinler için psikolojik dayanıklılık ölçeği (PDÖ)

2005 yılında Friberg ve diğerleri tarafından geliştirilen PDÖ'nin, Türkçe'ye uyarlama çalışması Basım ve Çetin (2011) tarafından yapılmıştır. Ölçek "*kendilik algısı*", "*gelecek algısı*", "*yapısal stil*", "*sosyal yeterlilik*", "*aile uyumu*" ve "*sosyal kaynaklar*" boyutlarını içermektedir. Araştırmada puanlar arttıkça psikolojik dayanıklılığın artması tercihi seçilerek işlem yapılmıştır. Ölçeğin toplam Cronbach Alfa katsayısı .90 olarak bulunmuştur (Basım & Çetin, 2011). Ölçeğin bu örneklem için Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı .72 olarak bulunmuştur.

Verilerin değerlendirilmesi

Araştırmada elde edilen veriler bilgisayar ortamında "Statistical Package for Social Science for Windows" (SPSS) 16.0 paket programı kullanılmıştır. Öğrenci hemşirelerin sosyo-demografik özelliklerine ilişkin bulgular tanımlayıcı analizlerle, kişilik özellikleri, duygusal zekâ ve psikolojik dayanıklılık, alt boyutları arasındaki ilişki pearson korelasyon analizi ve doğrusal (linear) çoklu regresyon ile incelenmiştir (Özdamar, 2001).

Araştırmanın etik yönü

Araştırmada veri toplamak amacıyla kullanılan Bar-On-EQ-i duygusal zekâ ölçeğinin kullanılabilmesi için geçerlilik güvenilirliğini yapan *Fusun Tekin Acar'dan*, psikolojik dayanıklılık ölçeğinin geçerlilik güvenilirliğini yapan *Nejat Basım'den*, sosyotropi-otonomi ölçeğinin geçerlilik güvenilirliğini yapan *Nesrin Hisli Şahin'den* yazılı izin alınmıştır. Ayrıca araştırmanın yürütüldüğü kurumdan

izin alındıktan sonra araştırmaya katılan öğrencilere bilgilendirme yapılmış ve sözlü onam alınmıştır.

Çalışmanın sınırlılıkları

Araştırmanın yeni kurulan tek bir kurumda yürütülmüş olması ve bu nedenle hemşirelik lisans programının sadece birinci, ikinci, üçüncü sınıf öğrencileri ile çalışılmış olması bu araştırmanın sınırlılıklarındandır. Ayrıca, araştırma ölçeklerini tam doldurmayan veya yanlış dolduran öğrencilerin anketlerinin değerlendirme dışı bırakılması nedeniyle, araştırma sonuçlarının evrenin %41'ini temsil eden anketler üzerinden yapılmış olması araştırmanın diğer bir sınırlılığıdır.

Bulgular

Çalışmaya katılan öğrenci hemşirelerin tanıttığı özelliklerine göre dağılımı incelendiğinde (Tablo 1); %77.2'si kadın ve yaş ortalamaları 19.92 ± 1.23 'dir. Öğrencilerin %48,9'unun birinci sınıf, %85.9'unun çekirdek aile yapısına sahip olduğu, %34.7'inin büyükşehirde yaşadığı ve %47.5'inin şu an öğrenci yurdunda kaldığı, %4.2'sinin kendisinde ve %10.5'inin ailesinde fiziksel/ruhsal bir hastalığının olduğu, %5.5'inin son bir yıl içerisinde travmatik bir olay yaşadığı; %58.9'unun hemşirelik bölümünü isteyerek seçtiği saptanmıştır.

Öğrenci hemşirelerin ölçek puan ortalamaları Tablo 2'de yer almaktadır. Öğrenci hemşirelerin *sosyotropi kişilik özelliğine göre otonomi kişilik özelliklerinin daha fazla olduğu*; duygusal zekâ becerileri toplam puan ortalamalarının orta düzeyde olduğu ve duygusal zeka becerileri alt boyutlarının kullanılma sıklığının sırasıyla *kişisel farkındalık, kişilerarası beceriler, şartlara ve çevreye uyum, stres yönetimi, genel ruh durumu* şeklinde olduğu saptanmıştır. Ayrıca öğrencilerin psikolojik dayanıklılıklarının orta düzeyin üzerinde olduğu

ve psikolojik dayanıklılığın sırasıyla *sosyal kaynaklar, aile uyumu, kendilik algısı, sosyal yeterlilik gelecek algısı, yapısal stil alt boyutlarından etkilendiği* belirlenmiştir (Tablo 2).

“Öğrenci hemşirelerin duygusal zekâ becerileri orta düzeydedir.”

Öğrencilerin psikolojik dayanıklılık puan ortalamaları ile sosyotropi-otonomi kişilik özellikleri ve duygusal zekâ becerileri arasındaki ilişki Tablo 3'de incelendiğinde; PDÖ puan ortalaması ile EQ toplam puan ortalaması arasında doğrudan bir ilişki bulunmazken ($r = -.009 > 0.05$), PDÖ puan ortalaması ile EQ alt ölçeklerinden *“kişisel farkındalık (bağımsızlık)”*, *“şartlara ve çevreye uyum (gerçekçilik, esneklik)”*, *stres yönetimi (dürtü kontrolü)”* puan ortalamaları arasında doğru orantılı bir ilişki olduğu; *“kişisel farkındalık (duygusal benlik bilinci, kendine saygı) kişilerarası beceriler (empati, sosyal sorumluluk)”*, *“şartlara ve çevreye uyum (problem çözme)”* ve *“genel ruh durumu (iyimserlik)”* puan ortalamaları arasında ise anlamlı düzeyde ters yönlü bir ilişki olduğu saptanmıştır. Ayrıca PDÖ puan ortalaması ile *Sosyotropi kişilik özellikleri* arasında ilişki bulunmazken, *Otonomi kişilik özellikleri* ile arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde doğru orantılı bir ilişki bulunmuştur ($r = .21 < 0.01$) (Tablo 3).

“Öğrenci hemşireler otonomik kişilik özelliklerine sahiptir.”

Tablo 4'te öğrencilerin duygusal zeka ve sosyotropi-otonomi kişilik özelliğinin psikolojik dayanıklılık üzerine yordayıcı etkisini incelemek için yapılan çoklu regresyon analizi sonucunda; öğrenci hemşirelerin emosyonel zeka ölçeği alt boyutları (*esneklik, problem çözme, kendini gerçekleştirme, kendine saygı*) ile kişilik özelliklerinin psikolojik dayanıklılık düzeyine etkisinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır ($R = .667$ $R^2 = .445$ $F = 7.045$ $p < 0.01$). Ancak, her

Tablo 1. Öğrenci Hemşirelerin Tanımlayıcı Özellikleri

	n	%		n	%
Sınıf			Aile yapısı		
1.Sınıf	77	43.0	Çekirdek aile	93	52.0
2.Sınıf	66	36.9	Geniş aile	21	11.6
3.Sınıf	36	20.1	Parçalanmış aile	6	3.4
			Diğer	59	33.0
Cinsiyet			Mesleği isteyerek seçme		
Kadın	143	79.9	Evet	102	57.0
Erkek	36	20.1	Hayır	77	43.0
En uzun yaşadığı yer			Fiziksel/ruhsal bir hastalık durumu		
Köy-kasaba	24	13.4	Evet	6	3.4
İlçe	59	33.0	Hayır	173	96.6
Şehir	31	17.3	Ailede fiziksel/ruhsal bir hastalık olma durumu		
Büyükşehir	65	36.3	Evet	20	11.2
Şu an yaşadığı yer			Hayır	159	88.8
Öğrenci yurdu	90	50.3	Son bir yıl içerisinde travmatik bir olay yaşama durumu		
Aile ile birlikte	33	18.4	Evet	12	6.7
Akraba ile birlikte	4	2.2	Hayır	167	93.3
Arkadaşla birlikte	47	26.3	Diğer	5	2.8
Diğer	5	2.8	Toplam	179	100.0
Toplam	179	100.0	Toplam	179	100.0

Tablo 2. Öğrenci Hemşirelerin Kişilik Özellikleri, Duygusal Zekâ, Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Alt Boyutları Puan Ortalamalarına İlişkin Bulgular

Ölçek alt boyutları		Ort.	Ölçek alt boyutları		Ort.
Kişilik özelliği	Sosyotrop	62.04±17.24 (max=120)	Psikolojik Dayanıklılık	Toplam puan	120.53±18.6 (max=161)
	Otonomi	68.61±18.39 (max=120)		Kendilik algısı	21.49±4.21 (max=30)
	Toplam puan	225.85± 26.10 (max=306)		Gelecek algısı	14.90±3.68 (max=20)
Duygusal zekâ	Kişisel farkındalık	77.54±9.13 (max=145)	Yapısal stil	13.45±3.23 (max=20)	
	Kişilerarası beceriler	42.92±6.81 (max=90)		Sosyal yeterlilik	20.74±4.83 (max=30)
	Şartlara ve çevreye uyum	39.44±5.85 (max=75)		Aile uyumu	22.93±4.95 (max=30)
	Stres yönetimi	35.58±6.41 (max=65)		Sosyal kaynaklar	27.03±5.13 (max=35)
	Genel ruh durumu	30.37±4.57 (max=60)			

bir değişkenin öğrenci hemşirelerin psikolojik dayanıklılıkları üzerine etkisi incelendiğinde, duygusal zekâ becerilerinden *esneklilik* ($p=.002$) ve *kendini gerçekleştirme* ($p=.003$) alt boyutlarının olumlu yönde, *problem çözme* ($p=.000$) ve *kendine saygı* ($p=.001$) alt boyutlarının ters yönde anlamlı düzeyde yordadığı, duygusal zekânın diğer alt boyutlarının

ve kişilik özelliklerinin psikolojik dayanıklılık üzerine yordayıcı etkisinin olmadığı belirlenmiştir ($p>.05$) (Tablo 4).

Tartışma

Öğrenci hemşirelerin duygusal zeka düzeyleri ve sosyotropi-otonomi kişilik özellikleri ile psikolojik dayanıklılıkları

Tablo 3. Öğrenci Hemşirelerin Kişilik Özellikleri ve Duygusal Zekâ Becerileri İle Psikolojik Dayanıklılık Toplam Puanı Arasındaki İlişki

Duygusal zekâ becerileri		PDT	Duygusal zekâ becerileri		PDT	Kişilik özelliği		PDT
Kişisel farkındalık	r	.039	Şartlara ve çevreye uyum boyutu	r	.014	Sosyotropi	r	.006
	p	.604		p	.854		p	.939
	N	179		N	179		N	178
Duygusal benlik bilinci	r	-.20**	Problem çözme	r	-.39**	Otonomi	r	.21**
	p	.005		p	.000		p	.004
	N	179		N	179		N	179
Kararlılık	r	.125	Gerçeklik	r	.213**			
	p	.096		p	.004			
	N	179		N	179			
Kendine saygı	r	-.32**	Esneklilik	r	.16*			
	p	.000		p	.030			
	N	179		N	179			
Kendini gerçekleştirme	r	.123	Stres yönetimi boyutu	r	.19**			
	p	.102		p	.008			
	N	179		N	179			
Bağımsızlık	r	.30**	Strese dayanıklılık	r	.052			
	p	.000		p	.490			
	N	179		N	179			
Kişilerarası beceriler	r	-.233**	Dürtü kontrolü	r	.24**			
	p	.002		p	.001			
	N	179		N	179			
Empati	r	-.28**	Genel ruh durumu	r	-.078			
	p	.000		p	.301			
	N	179		N	179			
Kişiler arası ilişki	r	-.121	Mutluluk	r	.018			
	p	.106		p	.814			
	N	179		N	179			
Sosyal sorumluluk	r	-.17*	İyimserlik	r	-.15*			
	p	.018		p	.033			
	N	179		N	179			

PDT: Psikolojik Dayanıklılık Testi * $p<.05$, ** $p<.01$

Tablo 4. Duygusal Zekâ ve Sosyotropi Otonomi Kişilik Özelliğinin Psikolojik Dayanıklılığa Etkisini Değerlendiren Regresyon Analizi Sonuçları

	B	Sd	Beta	t	p
Psikolojik Dayanıklılık (Sabit)	3.551	.335	-	10,597	.000**
Duygusal Zekâ _{Yımsırlık}	-.124	.085	-.112	-1.452	.149
Duygusal Zekâ _{Mutluluk}	.126	.103	.097	1.222	.223
Duygusal Zekâ _{Dürtü kontrolü}	.092	.057	.117	1.613	.109
Duygusal Zekâ _{Strese dayanıklılık}	-.022	.080	-.020	-.278	.781
Duygusal Zekâ _{Esneklik}	.268	.085	.246	3.138	.002**
Duygusal Zekâ _{Gerçeklik}	.117	.073	.122	1.618	.108
Duygusal Zekâ _{Problem çözme}	-.378	.087	-.330	-4.323	.000**
Duygusal Zekâ _{Sosyal sorumluluk}	-.076	.094	-.064	-.806	.422
Duygusal Zekâ _{Kişilerarası ilişki}	-.049	.098	.038	-.497	.620
Duygusal Zekâ _{Empati}	-.130	.096	-.114	-1.352	.178
Duygusal Zekâ _{Bağımsızlık}	.038	.054	.055	.699	.486
Duygusal Zekâ _{Kendini gerçekleştirme}	.288	.097	.217	2.966	.003**
Duygusal Zekâ _{Kendine saygı}	-.263	.077	-.241	-3.423	.001**
Duygusal Zekâ _{Kararlılık}	.020	.085	.018	.238	.812
Duygusal Zekâ _{Duygusal benlik bilinci}	-.078	.089	-.062	-.876	.383
Sosyotropi	-.000	.003	-.006	-.077	.939
Otonomi	.003	.003	.085	1.028	.306

R = .667 R² = .445

F = 7.045 P = .000**

** Bağımsız değişkenlerin tutum üzerine istatistiksel olarak p<0.01 düzeyinde anlamlı bir etkisi vardır.

üzerine etkisinin belirlenmesi amacıyla yapılan bu araştırmada daha önceki yıllarda yapılan çalışmalardan (Kaya vd., 2006; Ünsar, Fındık, Sadırlı, Erol & Ünsar, 2009) farklı olarak öğrenci hemşirelerin %58.9'u hemşirelik bölümünü isteyerek seçtiklerini belirtmişlerdir. Bu durum hemşirelik mesleğinin mezuniyet sonrası iş garantisi olmasının yanı sıra toplumda meslek imajı ve algısının olumlu yönde değiştiğinin göstergesidir (Baysan Arabacı vd., 2014). Öğrenci hemşirelerin duygusal zekâ becerileri toplam puan ortalamaları orta düzeyde olup, duygusal zeka becerilerini etkin bir şekilde kullanmadıkları ve bu sonucun daha önceki yapılan araştırma sonuçları ile de benzerlik gösterdiği saptanmıştır (Ünsar vd., 2009; Kuzu & Eker, 2010; Yılmaz Karabulutlu vd., 2011; Yılmaz & Özkan, 2011; Duman & Acaroğlu, 2014). Yılmaz ve Özkan (2011) tarafından yapılan çalışma sonuçlarına benzer şekilde, araştırmamızda da duygusal zeka ölçeğinin kişisel farkındalık alt boyutu diğer boyutlara oranla daha yüksek bulunmuş, ancak kişilerarası beceriler, şartlara ve çevreye uyum, stres yönetimi ve genel ruh durumu alt boyutlarının daha düşük olduğu saptanmıştır. Hemşirelik profesyonel bir bakım mesleğidir ve hemşireler gelecekte iş yaşamlarında zor durumda olan hastalara bakım verme sürecinde doğrudan ya da dolaylı olarak birçok travmatik

durumla karşılaşabilir. Hemşirelerin bakım verirken hastayı anlayabilme, kendi duygularının farkında olabilme, problemleri bir durumda esnek, gerçekçi ve etkin çözümlerle, içinde bulunduğu çevreye uyum sağlayabilme, sorunlarla baş edebilme becerilerini etkileyen duygusal zeka becerilerine sahip olması oldukça önemli ve gereklidir. Bu sebeple duygusal zeka becerilerini geliştirmeye yönelik çalışmalar gün geçtikçe artmaktadır (McQueen, 2004; Kuzu & Eker, 2010; McAllister & McKinnon, 2009; Ünsar vd., 2009; Yılmaz Karabulutlu vd., 2011; Yılmaz & Özkan, 2011; Büyükbayram & Gürkan, 2014).

Aynı zamanda duygusal zekâ becerilerinin psikolojik dayanıklılığın gelişmesini doğrudan etkilediği belirtilmektedir (Tugade vd., 2004; Metzl & Morrell, 2008; Armstrong vd., 2011; Gillespie vd., 2007; Karreman & Vingerhoets, 2012; McAllister & Lowe, 2011; Salazar Cuadra & Famadico Ferrer, 2013; Çam & Büyükbayram, 2015). Bu bilgiyi destekler nitelikte, bu araştırmada da, duygusal zekanın alt boyutları "kişisel farkındalık (bağımsızlık)", "şartlara ve çevreye uyum (gerçekçilik, esneklik)", "stres yönetimi (dürtü kontrolü)" ile psikolojik dayanıklılık arasında anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır.

Duygusal zeka becerileri ölçeğinin *bağımsızlık boyutu*, kişinin düşünce ve eylemlerinde kendini kontrol edebilme ve yönlendirebilme yetisini; *dürtü kontrolü* ise dürtülere direnç gösterebilme, erteleyebilme ve onları kontrol edebilme yetisini göstermektedir (Acar, 2001; Büyükbayram & Gürkan, 2014). Kişilerin duygu, düşünce ve eylemlerinde kendilerini kontrol edebilmeleri, yaşamsal motivasyonlarını artırmakta (Kararımak & Siviş Çetinkaya, 2011; Karreman & Vingerhoets, 2012) bu da stresle baş etmeye yardımcı olacak kaynaklara erken dönemde ulaşmalarına ve etkili baş etme becerilerini kullanmalarına katkı sağlayarak, psikolojik dayanıklılıklarını artırmaktadır (Tugade vd., 2004; Editorial, 2008; Öz & Bahadır Yılmaz, 2009; Karreman & Vingerhoets, 2012; Çam & Büyükbayram, 2015). Araştırma bulgularına göre, *bağımsızlık ve dürtü kontrolü* becerileri yüksek olan öğrenci hemşirelerin psikolojik dayanıklılıkları da daha yüksektir. Hemşirelerin kendi duygularının farkında olmaları, duygularını yönetebilmeleri ve stresli durumlara kolaylıkla baş edebilmeleri psikolojik dayanıklılıklarını (Tugade vd., 2004; Gillespie vd., 2007; Editorial, 2008; McAllister & McKinnon, 2009; Karreman & Vingerhoets, 2012) ve iş doyumlarını (Augusto Landa vd., 2007; Güleriyüz vd., 2008; Lee & Lee, 2008; Matos, Neushotz, Griffin & Fitzpatrick, 2010; Seo, Kim & Park, 2014) olumlu yönde etkilemektedir. Bu bilgi ışığında bu bulgu, öğrenci hemşirelerin gelecek iş yaşamlarında mutsuz, tükenmişlik duygusu, düşük iş doymu ve motivasyonu içerisinde çalışmalarının önlenmesinde, duygusal zekâ becerilerinin geliştirilmesinin gerekliliğini vurgulaması açısından önemlidir.

Gerçekçilik ve esneklik becerileriyle çevreye ve şartlara uyum sağlayabilen öğrencilerin psikolojik dayanıklılıklarının daha yüksek olduğu belirtilmektedir (Karreman & Vingerhoets, 2012; Metz & Morrell, 2008; Tugade vd., 2004). Yapılan korelasyon analizinde de bu beceriler ile psikolojik dayanıklılık arasında anlamlı ilişki olduğu ve regresyon analizinde ise özellikle *esneklik ve kendini gerçekleştirme becerilerinin* psikolojik dayanıklılığı yordamada önemli bir etkisinin olduğu saptanmıştır. Psikolojik dayanıklılığı daha yüksek olan bireyler, yaşadıkları olaylarda gerçeğe uygun bir biçimde olumlu düşünceler ve gerçekçi çözüm seçenekleri oluşturmakta ve stresli durumlarda esnek düşünme becerileri sonucunda, geliştirdikleri kendi duygularını yönetebilme, olumlu duygu içinde olma, iyimserlik, özyeterlilik ve çabuk toparlanma becerileri ile duruma kolaylıkla uyum sağlayarak, uygun davranışlar geliştirip, kendilerini gerçekleştirerek zor durumların üstesinden gelebilmektedir (Armstrong vd., 2011; Gillespie vd., 2009; McCann, Beddoe, McCormick, Sally Kedge, Adamson & Huggard, 2013; Tugade vd., 2004; Öz & Bahadır Yılmaz, 2009; Salazar Cuadra & Famadico Ferrer, 2013). Hemşirelik, stresli koşullarda karar vermek durumuyla sık sık karşılaşılan zorlu bir meslektir (Editorial, 2008; Gillespie vd., 2007; Güleriyüz vd., 2008; Güngörmüş vd., 2015) ve bu nedenle hemşirelerde psikolojik dayanıklılığı artırmak amacıyla bilişsel esnekliğin geliştirilmesi ve hemşirelere kendilerini gerçekleştirebilmeleri için imkanlar verilmesi önemlidir (McAllister & Lowe, 2011; Metz & Morrell, 2008; Tugade vd., 2004). Augusto Landa ve diğerleri'nin (2007) hemşirelerle yapmış oldukları çalışmada da, duygusal zekâ yeteneği yüksek olan hemşirelerin esnek, gerçekçi ve etkin çözümlerle içinde bulunduğu şartlara uyum sağladığı ve sorunların üstesinden geldiği (Augusto Landa vd., 2007; McCann vd., 2013 Çam & Büyükbayram, 2015), bunun

sonucunda psikolojik dayanıklılıklarının arttığı (McAllister & Lowe, 2011; Metz & Morrell, 2008; Tugade vd., 2004) ve bunun iş stresinin azalmasını, iş yaşamının eğlenceli ve verimli olmasını, iş ikliminin olumlu yönde gelişmesini (Lee & Lee, 2008; Matos vd., 2010; McCann vd., 2013; Seo vd., 2014, Çam & Büyükbayram, 2015), başarılarını ve yaşamdan zevk almalarını etkilediği belirtilmektedir (McAllister & Lowe, 2011; McCann vd., 2013; Tugade vd., 2004).

Literatürden farklı olarak, araştırmamızda yapılan korelasyon analizine göre, öğrenci hemşirelerin duygusal zeka becerilerinden *duygusal benlik bilinci, kendine saygı, empati, sosyal sorumluluk, problem çözme ve iyimserlik becerileri* arttıkça psikolojik dayanıklılıklarının azaldığı; regresyon analizi sonucunda da özellikle problem çözme, kendine saygı becerilerinin bu durumu doğrudan etkilediği, diğer becerilerin etkisinin sınırlı düzeyde olduğu saptanmıştır. Bir bireyin bu becerilere gereğinden fazla sahip olması, kişide kişilerarası duyarlılığa yol açabilmektedir. Kişilerarası duyarlılığın yüksek olmasının; bireylerde kararsızlığa, umutsuzluğa, kırılma yaklaşım sergilemeye, kişisel yetersizliklere, küçük sorunların kolaylıkla büyütülmesine ve ilişkilerde zorluklara, çatışmalardan kaçınmaya, kişilerarası strese, toleransın az olmasına, baş etme becerilerinde yetersizliğe neden olabileceği belirtilmektedir (Boyce, Parker, Barnett, Cooney & Smith, 1991; Vidyandhi & Sudhir, 2009). Bu bulgunun oluşmasında da benzer bir sebebin rol oynadığı düşünülmektedir.

“Duygusal zekâ becerilerine sahip olanların, psikolojik dayanıklılıkları daha yüksektir.”

Araştırmada ayrıca, öğrenci hemşirelerin otonomi kişilik özellikleri, birçok çalışma sonucuna benzer şekilde (Baysan Arabacı vd., 2014; Kaya vd., 2006) sosyotropi kişilik özelliğine göre daha yüksek düzeyde bulunmuştur. Otonominin, bireyin kendisini tanımada, mesleğini isteyerek yapmasında ve meslektaşları ile ilişkilerini sağlamada önemli rolü vardır (Baysan Arabacı vd., 2014; Kaya vd., 2006; Malak & Üstün, 2011) ve hemşirenin, bakım verirken karşılaştığı problemler karşısında sorumluluk almasına, problem çözümünde kendisini yetkin görmesine ve yeni durumlara yeni tutumlar geliştirmesine olanak sağlar (Baysan Arabacı vd., 2014; Partlak Günüşen & Üstün, 2011; Kaya vd., 2006; Malak & Üstün, 2011). Nitekim, Baysan Arabacı ve diğerleri'nin (2014) yaptıkları çalışmada öğrenci hemşirelerin otonomik kişilik özellikleri geliştikçe problem çözme konusunda kendilerini daha yeterli algıladıkları ve stresle baş etmede daha yapıcı yaklaşımları (*iyimser, kendine güvenli ve sosyal destek arama*) kullanma eğilimi gösterdikleri ve Partlak Günüşen ve Üstün'ün (2011) yaptıkları çalışmada da iç kontrol odağı olan öğrencilerin problem çözme becerilerini kullandıkları belirtilmiştir.

“Otonomik kişilik özelliği olan öğrencilerin psikolojik dayanıklılığı daha yüksektir.”

Araştırmada yapılan korelasyon analizine göre de, öğrenci hemşirelerin otonomik kişilik özellikleri arttıkça psikolojik dayanıklılıklarının arttığı, fakat regresyon analizine göre ise kişilik özelliklerinin psikolojik dayanıklılığı yordamada doğrudan etkisinin olmadığı saptanmıştır. Yapılan birçok çalışmada da, psikolojik dayanıklılığı yüksek olan bireylerin otonomik özelliklere sahip oldukları, çabalarının daha fazla başarı getireceğine inandıkları, sosyal sorumluluk,

sosyal yeterlilik, bireysel sorumluluklarının olduğu ve içsel denetimlerinin yüksek olduğu; bu şekilde zor durumlara baş etmede etkin çözüm önerileri geliştirebildikleri belirtilmektedir (Gillespie vd., 2009; Güngörmüş vd., 2015; Kararımak & Siviş Çetinkaya, 2011; Karreman & Vingerhoets, 2012; Kaya vd., 2006). Bu bağlamda, yapılan regresyon analiziyle, kişilik özelliklerinin psikolojik dayanıklılık üzerine tesadüfi bir etkisi olduğu belirlense de, korelasyon analizine göre kişilik özellikleri ile psikolojik dayanıklılık arasında anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Bu bulgu doğrultusunda, geleceğin hemşire adaylarında otonomik kişilik özelliklerinin baskın olması, dolayısıyla psikolojik dayanıklılıklarının yüksek olması, hemşirelik mesleğinin gelecekteki imajı ve algısı bakımından umut vericidir.

Sonuç

Öğrenci hemşirelerin sosyotropiden ziyade, otonomik kişilik özelliklerinin daha baskın olduğu, duygusal zeka becerilerinin orta düzeyde olduğu ve sıklığına göre sırasıyla *kişisel farkındalık, kişilerarası beceriler, şartlara ve çevreye uyum, stres yönetimi ve genel ruh durumu* becerilerini kullandıkları belirlenmiştir. Öğrenci hemşirelerde otonomik kişilik özelliğinin ve duygusal zekânın *kişisel farkındalık (bağımsızlık)*, *“şartlara ve çevreye uyum (gerçekçilik, esneklik)”*, *stres yönetimi (dürtü kontrolü)* becerileri geliştikçe psikolojik dayanıklılıklarının arttığı ve özellikle duygusal zekâ becerilerinden *esneklik ve kendini gerçekleştirme* yetilerinin psikolojik dayanıklılık üzerine yordayıcı etkisi olduğu saptanmıştır. Bu sonuçlar doğrultusunda; öğrenci hemşirelerin eğitim müfredatlarında duygusal zekâ becerilerini geliştirmeye yönelik düzenlenmeler yapılması, duygusal zekâ becerilerinin ve bu farkındalığın artırılmasına; özellikle *olumlu duygular geliştirme, kendi yaşamına ve içinde bulunulan duruma anlam verme, maneviyatı kullanma, içgörü geliştirme, duygularını ifade etme, bilişsel esnekliği artırma, alternatif düşünceler oluşturma, yaratıcılık* gibi becerileri geliştirmeye yönelik grup çalışmalarına (*rol-play, psikodrama vb.*) yer verilmesi; hemşirelik eğitimi programlarının öğrencilerin otonomik kişilik özelliklerinin geliştirecek şekilde yapılandırılması ve bu konu ile ilgili geniş gruplarda tanımlayıcı ve deneysel araştırmaların yapılması; öğrenci hemşirelerin psikolojik dayanıklılıklarının gelişmesini etkileyen koruyucu faktörleri belirlemeye yönelik daha geniş gruplarda tanımlayıcı ve deneysel araştırmaların yapılması ve okullarda psikolojik dayanıklılığı arttırmaya yönelik uygulamaların desteklenmesi önerilmektedir.

Alana Katkı

Araştırma bulguları öğrenci hemşirelerin psikolojik dayanıklılıklarını olumlu yönde etkileyen özellikleri (*duygusal zeka becerileri ve otonomik kişilik özellikleri*) ortaya koyması bakımından konuyla ilgili sınırlı literatüre katkı sağlayacak; bundan sonra psikolojik dayanıklılığı arttırmaya yönelik yapılacak olan çalışmalara (*tanımlayıcı, deneysel*) ışık tutacaktır.

Çıkar Çatışması

Bu makalede herhangi bir nakdi/aynı yardım alınmamıştır. Herhangi bir kişi ve/veya kurum ile ilgili çıkar çatışması yoktur.

Kaynaklar

Acar, F. (2001). Duygusal zekâ yeteneklerinin göreve yönelik ve insana yönelik liderlik davranışları ile ilişkisi: Banka şube müdürleri üzerine bir alan araştırması. Yayınlanmamış doktora tezi, İstanbul Üniversitesi. İstanbul.

- Armstrong, A.R., Galligan, R.F. & Critchley, C.R. (2011). Emotional intelligence and psychological resilience to negative life events. *Personality and Individual Differences*, 51, 331–336.
- Augusto Landa, J.M., López-Zafra, E., Berrios Martos, M.P. & Aguilar-Luzón Mdel C. (2007). The relationship between emotional intelligence, occupational stress and health in nurses: A questionnaire survey. *International Journal of Nursing Studies*, 45(6), 888–901.
- Bar-On, R., Brown, J.M., Kirkcaldy, B.D. & Thome, E.P. (2000). Emotional expression and implications for occupational stress; An application of the emotional quotient inventory (EQ-i). *Personality and Individual Differences*, 28, 1107–1118.
- Basım, N. & Çetin, F. (2011). Yetişkinler için psikolojik dayanıklılık ölçeğinin güvenilirlik ve geçerlilik çalışması. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 22(2), 104–114.
- Baysan Arabacı, L., Akın Korhan, E., Yurdakul, B. & Şimşek, S. (2014). A study of the relationship between sociotropy-autonomy personality traits and levels of problem solving and coping with stress in nursing students. *HealthMED*, 8(1), 82–89.
- Boyce, P., Parker, G., Barnett, B., Conney, M., & Smith, F. (1991). Personality as a vulnerability factor to depression. *British Journal of Psychiatry*, 159, 106–114.
- Büyükbayram, A. & Gürkan, A. (2014). Hemşirelerin iş doyumunda duygusal zekânın rolü. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 5(1), 41–48.
- Çam, O. & Büyükbayram, A. (2015). The results of nurses' increasing emotional intelligence and resilience. *Journal of Psychiatric Nursing*, 6(3), 130–136.
- Duman, D. & Acaroğlu, R. (2014). Hemşirelik yüksekokulu birinci sınıf öğrencilerinin duygusal zekâ düzeyleri ile empati becerileri arasındaki ilişki. *Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi*, 22(1), 25–32.
- Editorial, G.(2008). Coping with the professional identity crisis: Is building resilience the answer?. *International Journal of Nursing Studies*, 45, 975–978.
- Gillespie, B.M., Chaboyer, W., Wallis, M. & Grimbeek, P. (2007). Resilience in the operating room: Developing and testing of a resilience model. *Journal of Advanced Nursing*, 59(4), 427–438.
- Gillespie, B.M., Chaboyer, W. & Wallis, M. (2009). The influence of personal characteristics on the resilience of operating room nurses: A predictor study. *International Journal of Nursing Studies*, 46, 968–976.
- Gülyüz, G., Güney, S., Eren, M.A. & Asan, O. (2008). The mediating effect of job satisfaction between emotional intelligence and organisational commitment of nurses: A questionnaire survey. *International Journal of Nursing Studies*, 45, 1625–1635.
- Güngörmüş, K., Okanlı, A. & Kocabeyoğlu, T. (2015). Hemşirelik öğrencilerinin psikolojik dayanıklılıkları ve etkileyen faktörler. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 6(1), 9–14.
- Kararımak, Ö. & Siviş Çetinkaya, R. (2011). Benlik saygısının ve denetim odağının psikolojik sağlık üzerine etkisi: Duyguların aracı rolü. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(35), 30–43.
- Karreman, A. & Vingerhoets, A. (2012). Attachment and well-being: The mediating role of emotion regulation and resilience. *Personality and Individual Differences*, 53, 821–826.
- Kaya, N., Atabek Aşti, T., Acaroğlu, R. Kaya, H. & Şendir, M. (2006). Hemşire öğrencilerin sosyotropik-otonomik kişilik özellikleri ve ilişkili faktörlerin incelenmesi. *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 10(3), 1–11.
- Kuzu, A. & Eker, F. (2010). Hemşirelik öğrencilerinin duygusal zeka ve iletişim becerilerinin diğer üniversite öğrencileri ile karşılaştırmalı olarak değerlendirilmesi. *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi*, 3, 14–29.
- Lee, M. & Lee, S.(2008). The influence of emotional intelligence and organizational climate for nurse job satisfaction. *Journal of Business Administration*, 4(1), 1–10.
- Malak, B. & Üstün, B. (2011). Hemşirelerin sosyotropi-otonomi kişilik özellikleri ve tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi*, 1–16.
- Matos, P.S., Neushotz, L.A., Quinn Griffin, M.T. & Fitzpatrick J. J. (2010). An exploratory study of resilience and job satisfaction among psychiatric nurses working in inpatient units. *International Journal of Mental Health Nursing*, 19, 307–312.
- McAllister, M. & McKinnon, J. (2009). The importance of teaching and learning resilience in the health disciplines: A critical review of the

- literatüre. *Nurse Education Today*, 29, 371–379.
- McAllister, M. & Lowe, J. (2011). *The resilient nurse: Empowering your practice*. New York: Springer Publishing Company, (ISBN-13: 978-0826105936).
- McCann, C.M, Beddoe, E., McCormick, K., Huggard, P., Kedge, S., Adamson, C. & Huggard, J. (2013). Resilience in the health professions: A review of recent literature. *International Journal of Wellbeing*, 3(1), 60-81.
- McQueen, A.C. (2004). Emotional intelligence in nursing work. *Journal of Advanced Nursing*, 47(1), 101–108.
- Metzl, E.S. & Morrell, M.A. (2008). The role of creativity in models of resilience: theoretical exploration and practical applications. *Journal of Creativity in Mental Health*, 3(3), 303-318.
- Öz, F. & Bahadır Yılmaz, E. (2009). Ruh sağlığının korunmasında önemli bir kavram: Psikolojik sağlamlık. *Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi*, 82-89.
- Özdamar, K. (2001). *SPSS ile Biyoistatistik*. Eskişehir: Kaan Kitabevi. (4. Baskı).
- Partlak Günüşen, N. & Üstün, B. (2011). Hemşirelik öğrencilerinin problem çözme beceri düzeyleri ile kontrol odağı arasındaki ilişki. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi*, 4 (2), 72-77.
- Salazar Cuadra, D. & Famadico Ferrer, L. (2013). Male nursing students' emotional intelligence, caring behavior and resilience. *International Journal Of Arts & Science*, 6(3), 243–260.
- Seo, S.K., Kim, M. & Park, J. (2014). Effects of resilience and job satisfaction on organizational commitment in Korean-American registered nurses. *J Korean Acad Nurs Adm.*, 20(1), 48-58.
- Taymur, İ. & Türkçapar, M.H. (2012). Kişilik: tanımı, sınıflaması ve değerlendirmesi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(2), 154-177.
- Tugade, M.M., Fredrickson, B.L. & Barrett Feldman, L.F. (2004). Psychological resilience and positive emotional granularity: Examining the benefits of positive emotions on coping and health. *Journal of Personality*, 72, 1161–1190.
- Ünsar, S., Fındık, Y.Ü., Sadırlı, K.S. & Erol, Ö. (2009). Edirne sağlık yüksekokulu öğrencilerinin duygusal zekâ düzeyleri. *Üniversite ve Toplum*, 9(1), 13-27. Web sitesi. <http://www.universite-toplum.org/text.php?id=384> Erişim tarihi: 15.06.2016.
- Vidyanidhi, K. & Sudhir, P.M.(2009). Interpersonal sensitivity and dysfunctional cognitions in social anxiety and depression. *Asian Journal of Psychiatry*, 2, 25-28.
- Yılmaz Karabulutlu, E., Yılmaz, S. & Yurttaş, A. (2011). Öğrencilerin duygusal zeka düzeyleri ile problem çözme becerileri arasındaki ilişki. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 2(2), 75-79.
- Yılmaz, E. & Özkan, S. (2011). Hemşirelik öğrencilerinin duygusal zekâ düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*, 4(1), 40-52.